

УДК 347.963

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.44>

ЗМІЦНЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ПРОКУРОРІВ ТА ЗАХИСТ ВІД ВТРУЧАННЯ В ЇХ ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК МЕТА ПРОКУРОРСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Михайлюк С.С.,

*аспірант юридичного факультету**Вищого навчального закладу «Національна академія управління»*

ORCID: 0009-0006-3500-9242

Михайлюк С.С. Зміцнення незалежності прокурорів та захист від втручання в їх діяльність як мета прокурорського самоврядування.

Стаття присвячена правовому аналізу такої мети прокурорського самоврядування як зміцнення незалежності прокурорів та захист від втручання в їх діяльність.

Обумовлено, що зміцнення незалежності прокурорів, захист від втручання в їх діяльність здійснюється органами прокурорського самоврядування через існування й реалізацію нормативно визначених Законом повноважень органів прокурорського самоврядування. Орган прокурорського самоврядування розглядається фактично як захисник прокурора від незаконного втручання в його діяльність. При цьому, Закон «Про прокуратуру» допускає існування загроз незалежності прокурора як від прокурора вищого рівня, тобто загрози внутрішній незалежності, так і загрози зовнішній незалежності.

Висловлено думку, що основні загрози незалежності прокурорів при здійсненні ними своїх повноважень йдуть не зовні, а з середини прокуратури – тобто від самих прокурорів, які займають вищі адміністративні посади. Тому в аспекті призначення прокурорського самоврядування надзвичайно важливим є забезпечення саме внутрішньої незалежності прокурорів. І тут надзвичайно важливим є не лише наявність у Ради прокурорів України як органу прокурорського самоврядування права на розгляд різного роду повідомлень прокурора про загрозу його незалежності, а власне й ті можливості, які цей орган має мати у зв'язку зі встановленням факту такої загрози. Рада прокурорів повинна володіти самостійними, достатніми та дієвими для захисту прав прокурора повноваженнями. На сьогодні ж такі повноваження у Ради прокурорів України відсутні. Повноваження Ради прокурорів України мають або ж переважно медійний характер, спрямований на надання розголосу певним встановленим фактам, або ж є зверненнями до компетентних для вирішення певних питань органів. У зв'язку з наведеним, з метою надання більшої ваги та значення рішенням Ради прокурорів, прийнятих з питань забезпечення незалежності прокурорів, захисту від незаконного впливу, тиску чи втручання у здійснення повноважень прокурора запропоновано у Положенні про Раду прокурорів України обов'язково передбачити обов'язок відповідних органів прокуратури повідомити Раду прокурорів України про наслідки розгляду її рішення, а також встановити строк для такого розгляду та повідомлення.

Також повноваження Ради прокурорів України можна розширити шляхом закріплення у Законі «Про прокуратуру» повноваження Ради зупиняти дію окремих правових актів Генерального прокурора чи інших прокурорів, які перебувають на адміністративних посадах, з питань внутрішньої діяльності прокуратури, які порушують незалежність прокурора.

Ключові слова: самоврядування, прокурорське самоврядування, незалежність прокурорів, прокурор, прокуратура, Рада прокурорів, втручання в діяльність прокурора, загроза незалежності.

Mykhailiuk S.S. Strengthening the independence of prosecutors and protecting them from interference in their activities as a goal of prosecutorial self-government.

The article is devoted to the legal analysis of such a goal of prosecutorial self-government as strengthening the independence of prosecutors and protecting them from interference in their activities.

It is stipulated that strengthening the independence of prosecutors and protecting them from interference in their activities is carried out by prosecutorial self-government bodies through the existence and implementation of the powers of prosecutorial self-government bodies as defined by law. The prosecutorial self-government body is effectively regarded as the prosecutor's defender against unlawful interference in his activities. At the same time, the Law "On the Prosecutor's Office" allows for the existence of threats to the independence of the prosecutor both from a higher-level prosecutor, i.e., threats to internal independence, and threats to external independence.

It has been suggested that the main threats to the independence of prosecutors in the exercise of their powers come not from outside, but from within the prosecutor's office – that is, from the prosecutors themselves who hold senior administrative positions. Therefore, in terms of establishing prosecutorial self-government, it is extremely important to ensure the internal independence of prosecutors. Here, it is extremely important not only that the Council of Prosecutors of Ukraine, as a body of prosecutorial self-government, has the right to consider various types of reports from prosecutors about threats to their independence, but also that this body has the necessary powers to establish the fact of such a threat. The Council of Prosecutors must have independent, sufficient, and effective powers to protect the rights of prosecutors. Currently, the Council of Prosecutors of Ukraine does not have such powers. The powers of the Council of Prosecutors of Ukraine are either predominantly media-oriented, aimed at publicizing certain established facts, or are appeals to the competent authorities for the resolution of specific issues. In this regard, in order to give greater weight and significance to the decisions of the Council of Prosecutors on ensuring the independence of prosecutors, protecting them from unlawful influence, pressure, or interference in the exercise of their powers, it is proposed that the Regulations on the Council of Prosecutors of Ukraine should make it mandatory for the relevant prosecution authorities to inform the Council of Prosecutors of Ukraine of the results of their consideration of its decisions, as well as to set a deadline for such consideration and notification.

The powers of the Council of Prosecutors of Ukraine could also be expanded by enshrining in the Law "On the Prosecutor's Office" the Council's power to suspend the effect of certain legal acts of the Prosecutor General or other prosecutors in administrative positions on matters of internal activity of the prosecutor's office that violate the independence of prosecutors.

Key words: self-government, prosecutorial self-government, independence of prosecutors, prosecutor, prosecutor's office, Council of Prosecutors, interference in the activities of prosecutors, threat to independence.

Постановка проблеми. Однією з цілей прокурорського самоврядування стаття 65 Закону «Про прокуратуру» визначає зміцнення незалежності прокурорів та захист від втручання в їх діяльність. Зазначена мета є найбільш фундаментальною з усіх перерахованих цієї статтею Закону «Про прокуратуру» цілей прокурорського самоврядування, такою, яка визначає необхідність його функціонування загалом. Незалежність прокурорів є однією з гарантій неупередженого та ефективного здійснення ним своїх повноважень. Зазначене потребує наукового аналізу відповідної мети прокурорського самоврядування.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій. Проблематику прокурорського самоврядування в Україні, його цілей та особливостей, питання зміцнення незалежності прокурорів та захисту від втручання в їх діяльність, зокрема, і як мети прокурорського самоврядування досліджувало багато науковців, а саме такі як В.В. Долежан, Д.М. Добровольський, Л.С. Драгомирецька, Д.С. Дячков, Л.Ю. Європіна, І.М. Козьяков, С.К. Костенко, М.В. Косюта, В.І. Малюга, А.А. Матвієць, О.І. Медведько, М.І. Мичко, Н.О. Рибалко, М.В. Руденко, С.В. Подкопаєв, Ю.Є. Полянський, М.К. Якимчук та інші. Однак, комплексного аналізу особливостей такої мети прокурорського самоврядування як зміцнення незалежності прокурорів та захисту від втручання в їх діяльність проведено у правовій науці ще не було.

Мета дослідження, таким чином, полягає у проведенні правового аналізу зміцнення незалежності прокурорів та захисту від втручання в їх діяльність як мети прокурорського самоврядування, формування пропозицій по вдосконаленню законодавства та практики його застосування.

Виклад основного матеріалу. У науці цілком обґрунтовано стверджується, що впроваджені у новому Законі України «Про прокуратуру» органи прокурорського самоврядування мають досить широкі повноваження, що полягають у можливості самостійного колективного вирішення прокурорами питань внутрішньої діяльності прокуратури (тобто питань, безпосередньо не пов'язаних із виконанням повноважень прокурорів), також цілком природно, що запровадження прокурорського самоврядування розглядається у контексті зміцнення незалежності прокурорів, захисту від необґрунтованого втручання у їхню діяльність [1, с. 71].

Стаття 7 Кодексу професійної етики та поведінки прокурорів визначає, що при виконанні службових обов'язків прокурор має бути незалежним від будь-якого впливу, тиску чи втручання в його професійну діяльність, у тому числі органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, зобов'язаний активно, у визначений законодавством спосіб протистояти спробам посягання на його незалежність [2]. Незалежність прокурора є принципом організації та діяльності прокуратури. Його сутність полягає в тому, що прокурор у своїй діяльності керується вимогами правових норм, а також власним внутрішнім переконанням. Під час здійснення повноважень, пов'язаних з реалізацією функцій прокуратури, прокурори є незалежними,

самостійно приймають рішення про порядок здійснення таких повноважень, керуючись при цьому положеннями закону, а також зобов'язані виконувати лише такі вказівки прокурора вищого рівня, що були надані з дотриманням вимог Закону України «Про прокуратуру» [3]. Незалежність слід розглядати комплексно – як незалежність внутрішню, що передбачає обмеження на втручання в діяльність у самій прокурорській системі по горизонталі та по вертикалі, так і незалежність зовнішню, що передбачає заборону на втручання в функціонування прокуратури з боку інших органів та установ [4, с. 75-76].

Зміцнення незалежності прокурорів, захист від втручання в їх діяльність здійснюється органами прокурорського самоврядування, зокрема, через існування й реалізацію нормативно визначених Законом повноважень органів прокурорського самоврядування щодо захисту прав прокурорів.

Так, згідно з ч.6 ст.16 Закону «Про прокуратуру» прокурор має право звернутися з повідомленням про загрозу його незалежності до Ради прокурорів України, яка зобов'язана невідкладно перевірити і розглянути таке звернення за його участю та вжити в межах своїх повноважень, передбачених цим Законом, необхідних заходів для усунення загрози. Частина ж ч.5 ст.17 Закону визначає, що прокурор не зобов'язаний виконувати накази та вказівки прокурора вищого рівня, що викликають у нього сумнів у законності, якщо він не отримав їх у письмовій формі, а також явно злочинні накази або вказівки. Прокурор має право звернутися до Ради прокурорів України з повідомленням про загрозу його незалежності у зв'язку з наданням (відданням) прокурором вищого рівня наказу або вказівки. Таким чином, згідно з Законом Рада прокурорів України (надалі – РПУ) як орган прокурорського самоврядування розглядається фактично як захисник прокурора від незаконного втручання в його діяльність. Причому, Закон допускає існування загроз незалежності прокурора як від прокурора вищого рівня, тобто загрози внутрішній незалежності, так і загрози зовнішній незалежності.

Незалежні професійні дослідження у сфері правосуддя підтверджують, що на функцію захисту прокурорів від загрози втручання у їхню незалежність покладалися великі сподівання. Проте РПУ розроблялися, але так і не були затверджені проекти актів про порядок реагування на повідомлення про загрози незалежності прокурора. Лише у 2023 році було затверджено форму повідомлення про загрозу незалежності прокурора, хоча Закон жодних вимог до такого повідомлення не містить. Не дивно, що прокурори майже не зверталися до РПУ із повідомленнями про втручання у їхню незалежність, адже вважають цей інструмент неефективним з огляду на те, що жодні заходи реагування з боку цього органу прокурорського самоврядування не вживалися. Відомий лише один приклад такого реагування, що полягав у засудженні випадків погроз в бік процесуальних керівників [5, с. 130]. Як наслідок також сформовано й пропозицію передбачити обов'язок Генерального прокурора у його щорічному звіті оголошувати кількість повідомлень про порушення гарантій незалежності прокурорів (за інформацією, наданою РПУ та КДКП) [5, с. 132].

Вважаємо, що простого оголошення у звіті Генерального прокурора про кількість повідомлень про порушення гарантій незалежності прокурорів є недостатнім. Варто не лише повідомляти, а й повідомляти, якими є встановлені загрози та з якого боку. Важливим є потреба чіткого реагування на ті порушення, які здійснюються з середини прокуратури.

Практика діяльності РПУ свідчить, що прокурори досить рідко повідомляють Раду про загрозу своїй незалежності, і ще рідше Рада встановлює факти наявності такої загрози та вживає відповідних заходів реагування.

Так, наприклад, офіційний сайт РПУ містить спеціальний підрозділ «Рішення щодо розгляду звернень прокурорів або інші повідомлення про загрозу незалежності прокурорів», з якого вбачається, що Радою у 2017 році було прийнято лише 1 таке рішення, у 2018 – 2, у 2019 – 3, у 2023 – 14, у 2024 – 6 [6]. Таким чином, за увесь час діяльності РПУ прийняла лише 26 рішень з зазначеного питання. Така цифра звернень є надзвичайно малою та свідчать про відсутність у Ради прокурорів як органу прокурорського самоврядування авторитету серед прокурорів та небажання прокурорів звертатися до відповідного органу.

Показовим для аналізу ефективності РПУ з виконання нею мети зміцнення незалежності прокурорів, захисту від втручання в їх діяльність є статистика за 2024 рік.

Так, наприклад, протягом цього року з 6 поданих повідомлень лише за двома такими повідомленнями були прийняті рішення про встановлення РПУ факту загрози незалежності прокурорам, за 2 повідомленнями було встановлено відсутність факту загрози незалежності прокурору, а за 2 повідомлення було прийнято рішення про залишення їх або ж без розгляду, або ж про закриття провадження. Таким чином, бачимо, що навіть за тими нечисельними зверненнями прокурорів щодо існування загроз їх незалежності лише у третині з них РПУ встановлює факти загрози такій незалежності.

Вважаємо, що основні загрози незалежності прокурорів при здійсненні ними своїх повноважень йдуть не зовні, а з середини прокуратури – тобто від самих прокурорів, які займають вищі адміністративні посади.

Слід погодитися з Ю.Є. Полянським та В.В. Долежаном, які ще у 2006 році зазначали, що назріло питання, щоб поряд із застосуванням принципу єдиначальності всередині прокурорської системи закріпити в законодавстві межі для забезпечення процесуальної самостійності працівників у взаємовідносинах з керівниками прокуратур. На їх думку, керівники нерідко зобов'язують підпорядкованих прокурорів приймати процесуальні рішення з питань, які входять до компетенції останніх, або переглядати прийняті ними рішення відповідно до думки керівника. Звичайно, виходячи з принципу централізації прокуратури, прокурор вищого рівня може просто скасувати рішення підлеглого і замінити його власним. Однак у такому разі він нестиме і повну відповідальність за це. Така перспектива влаштовує не всіх. Тому значна частина сумнівних вказівок дається в усній формі, хоча настільки категорично, що від їх виконання важко відмовитися [7, с. 61]. Таким чином, в аспекті призначення прокурорського самоврядування надзвичайно важливим є забезпечення саме внутрішньої незалежності прокурорів – тобто незалежності прокурорів від свого керівника. І тут надзвичайно важливим є не лише наявність у РПУ як органу прокурорського самоврядування права на розгляд різного роду повідомлень прокурора про загрозу його незалежності, а власне й ті можливості, які цей орган має мати у зв'язку зі встановленням факту такої загрози. Вважаємо, що РПУ повинна володіти дійсно самостійними, достатніми та дієвими для захисту прав прокурора повноваженнями. На жаль, мусимо констатувати, що на сьогодні такі повноваження у РПУ, які б забезпечували ефективне виконання нею своїх повноважень зі зміцнення незалежності прокурорів, захисту від втручання в їх діяльність, відсутні.

Так, з наведених вище положень статей 16 та 17 Закону «Про прокуратуру» вбачається можливість прокурора звернутися з повідомленням про загрозу його незалежності до РПУ, зокрема, й з повідомленням про загрозу його незалежності у зв'язку з наданням (відданням) прокурором вищого рівня наказу або вказівки. З зазначених положень Закону вбачається також обов'язок РПУ, начебто, невідкладно перевірити і розглянути його звернення за його ж участю та вжити в межах своїх повноважень, передбачених цим Законом, необхідних заходів для усунення загрози.

Частина 9 ст. 71 Закону фактично визначає, що такими повноваженнями є повідомлення відповідних органів про підстави для притягнення до кримінальної, дисциплінарної чи іншої відповідальності, ініціювання розгляду питання щодо вжиття заходів забезпечення безпеки прокурорів, оприлюднення заяви від імені прокурорського корпусу про факти порушення незалежності прокурора, звернення до міжнародних організацій з відповідними повідомленнями тощо.

Однак, зазначені повноваження в аспекті їх дієвості виглядають надзвичайно слабкими. Вони, на наш погляд, свідчать про фактичну відсутність у РПУ самостійних повноважень стосовно реагування на встановлені нею порушення незалежності прокурорів та мають або ж переважно медійний характер, спрямований на надання розголосу певним встановленим фактам, або ж є зверненнями до компетентних для вирішення певних питань органів. У зв'язку з наведеним, фактично вимушені констатувати, що РПУ у багатьох випадках немає якихось дієвих повноважень з забезпечення зміцнення незалежності прокурорів, захисту від втручання в їх діяльність. Такий висновок, підтверджується фактично й рішеннями самої РПУ.

Так, при розгляді повідомлень керівника Слобожанської окружної прокуратури Дніпропетровської області Катєби О.А. та заступника керівника Слобожанської окружної прокуратури Дніпропетровської області Батрака С.С. про загрозу незалежності прокурорів Радою прокурорів було встановлено факт загрози незалежності прокурора – керівника Слобожанської окружної прокуратури Дніпропетровської області Катєби О.А. внаслідок публікації статей і повідомлень 18.05.2023 в окремих засобах масової інформації щодо його затримання у кримінальному провадженні за вчинення злочину. За наслідками встановлення такого факту РПУ окремими пунктами свого рішення наголосила, що відповідно до ч. 5 ст. 16 Закону України «Про прокуратуру», органи державної влади, органи місцевого самоврядування, інші державні органи, їх посадові та службові особи, а також фізичні та юридичні особи і їх об'єднання зобов'язані поважати незалежність прокурора та утримуватися від здійснення у будь-якій формі впливу на прокурора з метою перешкоджання виконанню службових обов'язків або прийняття ним незаконного рішення. Було звернуто увагу медіа та журналістів на вимогу статті 11¹ Закону України «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста», згідно з якою журналіст зобов'язаний подавати для поширення достовірну інформацію та дотримуватися вимог Кодексу етики українського журналіста. Також було вирішено оприлюднити заяву від імені прокурорського корпусу про факти порушення незалежності прокурора [8]. Такі повноваження є більше декларативними, аніж такими, які можуть призвести до реального захисту та відновлення порушеної незалежності прокурора.

Також пункт 7.12 Положення про РПУ визначає, що рішення РПУ, прийняті з питань забезпечення незалежності прокурорів, захисту від незаконного впливу, тиску чи втручання у здійснення повноважень прокурора, можуть бути направлені до органів прокуратури та є обов'язковими для розгляду в межах компетенції. Зазначене повноваження вважаємо надзвичайно важливим в аспекті виконання органами прокурорського самоврядування своїх завдань зі зміцнення незалежності прокурорів, захисту від втручання в їх діяльність. Фактично у разі, якщо своїми діями винна у порушенні незалежності прокурора особа вчинила правопорушення, органам прокуратури слід вживати заходів щодо притягнення її до визначеної законом відповідальності. З метою надання більшої ваги та значення зазначеним рішенням РПУ з питань прийняті з питань забезпечення незалежності прокурорів, захисту від незаконного впливу, тиску чи втручання у здійснення повноважень прокурора, у п. 7.12. Положення про РПУ слід було б обов'язково вказати й про обов'язок відповідних органів прокуратури повідомити РПУ про наслідки розгляду її рішення, а також встановити строк для такого розгляду та повідомлення.

У зв'язку з існуванням проблеми забезпечення незалежності прокурорів голова РПУ М. Місюра наголошує, що у Законі України «Про прокуратуру» викладені основні ідеї і гарантії європейських стандартів незалежності прокурорів, але задача органів прокурорського самоврядування сформулювати розуміння необхідності дотримання цих стандартів, надати роз'яснення щодо форм і змісту незалежності як для самих прокурорів, так і для органів державної влади та суспільства в цілому. Незаконний вплив, тиск на прокурорів, втручання в здійснення їхніх повноважень заборонено Законом «Про прокуратуру», але не уточнено, що є таким тиском, які права в цій частині мають прокурори та які обов'язки настають в інших суб'єктів суспільних відносин [9]. На наш погляд, таке розуміння призначення органів прокурорського самоврядування в частині забезпечення зміцнення незалежності прокурорів, захисту від втручання в їх діяльність є досить обмеженим. Безумовно, воно зроблено виходячи з тих повноважень РПУ, які окреслені у Законі. Однак, вважаємо, що зазначені повноваження можна було б розширити також шляхом закріплення у Законі більш дієвого, на наш погляд, повноваження, яким, наприклад, було б повноваження РПУ зупиняти дію окремих правових актів Генерального прокурора чи інших прокурорів, які перебувають на адміністративних посадах, з питань внутрішньої діяльності прокуратури, які, на думку РПУ, порушують незалежність прокурора.

Висновки. Зміцнення незалежності прокурорів, захист від втручання в їх діяльність здійснюється органами прокурорського самоврядування через існування й реалізацію нормативно визначених Законом повноважень органів прокурорського самоврядування щодо захисту прав прокурорів. Основні загрози незалежності прокурорів при здійсненні ними своїх повноважень йдуть не зовні, а з середини прокуратури – тобто від самих прокурорів, які займають вищі адміністративні посади.

З метою надання більшої ваги та значення рішенням Ради прокурорів України, прийнятим з питань забезпечення незалежності прокурорів, захисту від незаконного впливу, тиску чи втручання у здійснення повноважень прокурора, у п. 7.12. Положення про Раду прокурорів України слід обов'язково вказати про обов'язок відповідних органів прокуратури повідомити Раду прокурорів України про наслідки розгляду її рішення, а також встановити строк для такого розгляду та повідомлення.

Повноваження Ради прокурорів України можна розширити шляхом закріплення у Законі «Про прокуратуру» більш дієвого повноваження, яким було б повноваження Ради прокурорів України зупиняти дію окремих правових актів Генерального прокурора чи інших прокурорів, які перебувають на адміністративних посадах, з питань внутрішньої діяльності прокуратури, які, на думку Ради прокурорів України, порушують незалежність прокурора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Назарук С.Л. Прокурорське самоврядування – вагома складова у реформуванні органів прокуратури. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. № 43 (2). С. 69–71. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2020/12/No.43-2.pdf> (дата звернення: 12.11.2025).
2. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів. Затверджений Всеукраїнською конференцією прокурорів 27.04.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17> (дата звернення: 12.11.2025).
3. Шапошник А.С. Правова характеристика керівних принципів діяльності прокурора в Україні та незалежність прокурора як їх основа. *Академічні візії*. 2022. Випуск 13. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10078183>.
4. Добровольський Д.М. Незалежність як засада організації та діяльності органів прокуратури: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2017. 195 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0417U002279> (дата звернення: 12.11.2025).

5. Тінювий звіт до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Європейської комісії щодо України у 2023 році <https://zmina.ua/wp-content/uploads/sites/2/2024/09/tinovyj-zvit-rozdil-23-yes-ukrayina.pdf> (дата звернення: 12.11.2025).
6. Рада прокурорів України. URL: <https://rpu.gp.gov.ua/ua/rishenya/rozglyad.html> (дата звернення: 12.11.2025).
7. Полянський Ю. Долежан В. Посилення гарантій незалежності органів прокуратури та прокурорів. *Реформування органів прокуратури України: проблеми і перспективи*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (2-3 жовтня 2006 року). К. Академія прокуратури України, 2006. С. 57–62.
8. Рішення Ради прокурорів України № 2-нзп-23 від 04 вересня 2023 року «Про розгляд повідомлень керівника Слобожанської окружної прокуратури Дніпропетровської області Катеби Олега Анатолійовича та заступника керівника Слобожанської окружної прокуратури Дніпропетровської області Батрака Станіслава Сергійовича про загрозу незалежності прокурорів». URL: https://rpu.gp.gov.ua/ua/rishenya/rozglyad.html?_m=publications&_t=rec&id=337060 (дата звернення: 12.11.2025).
9. Як забезпечити незалежність прокурора в Україні? URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/how-to-ensure-prosecutorial-independence-in-ukraine-> (дата звернення: 12.11.2025).